

**Відгук
офіційного опонента
про дисертацію О. В. Швець**
**«Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до
використання поетичних творів
у процесі художньо-мовленнєвої діяльності»,**
подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук, 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Високоповажаний головуючий, пошановані колеги, присутні гості, насамперед у преамбулі хочу повідомити, що я читала дисертацію кандидатського рівня з великим інтересом, отримала задоволення від текстової презентації О. В. Швець змістового аспекту роботи, її графічного оформлення та ілюстрування, чіткої логіки викладу матеріалу, як в основному тексті дисертації, так і в її численних додатках (т. 2).

Натомість загальне задоволення від роботи не знімає з мене обов'язок опонента здійснити її докладний аналіз.

Не порушуючи усталених традиційних вимог щодо змісту експертизи опонентом дисертацій кандидатського рівня, висловимо своє враження від виконаного наукового дослідження О. В. Швець з таких позицій: по-перше, актуальності обраної теми дослідження та її відповідності ситуації, що склалася на цей час в Україні, визначенням нині чинних напрямів державних освітняських програм; по-друге, ступеня розкриття наукового статусу ключових понять дослідження та його адекватну реалізацію в ході експерименту; по-третє, достовірності наукової новизни, практичної значущості, тобто затребуваності практикою; по-четверте, ідентичність змісту автореферату основним положенням тексту дисертації.

Отже, за означеними напрямами здійснимо експертизу виконаної О. В. Швець дисертації.

Щодо першої найвагомішої дефініції – актуальності, яку можна визначити, якщо звернутися до соціально-освітньої ситуації, що склалася

сьогодні в Україні. Ми з вами є свідками докорінного реформування і модернізації усіх ланок освіти від дошкілля до вищої і післядипломної освіти. У цьому зв'язку актуальність рецензованого дослідження доцільно розглядати у двох вимірах: у царині вищої педагогічної освіти (підготовка майбутніх педагогічних кадрів) та її вихідної ланки, тобто, на кого спрямований результат дослідження О. В. Швець, – дошкільної ланки.

Наразі, сьогодні ніхто не буде заперечувати, що держава не стойть осторонь проблем вищої освіти. Ми є свідками цілої низки державотворчих документів, законів і підзаконних актів, спрямованих на суттєве реформування вищої освіти (Закони України «Про вищу освіту», «Про науково-дослідну діяльність», Концепція розвитку педагогічної освіти), розробка нових ДСВДО на компетентнісній основі, а найважливіше – в цих документах акцентується на якості підготовки майбутніх фахівців, що буде оцінюватися відповідним незалежним і водночас державним органом. Отже, вища освіта України орієнтується сьогодні на європейський освітній простір, у якому завжди була і буде центральною постаттю цілісна особистість педагога і насамперед його професійно-педагогічна підготовка, яка фокусує в собі всі як професійні, так і особистісні, емоційно-художні, морально-етичні, мовленнєво-комунікативні якості.

Щодо другого виміру – на кого ж будуть спрямовані результати дослідження О. В. Швець, також не можна заперечувати аксіоми, що найдорожчим, що у нас є, це наші діти, це українське дошкілля, майбутнє України, яке багато в чому залежить від тих особистостей, хто їх навчав і виховував, наскільки їхні вихователі були обізнані з національним мистецько-художнім та літературним скарбом України, саме від цього залежить майбутнє національно-громадянське і патріотичне «обличчя» нашої держави. Висловлені позиції є переконливим свідченням актуальності обраної теми дослідження, виконаного в руслі державних вимог.

Щодо понятійного апарату дослідження, то його об'єктом обрано професійну підготовку майбутніх вихователів ЗДО, а предметом – зміст та експериментальну методику підготовки майбутніх вихователів ЗДО до використання поетичних творів у процесі ХМД, тобто стратегічним напрямом дослідження було обрано мистецько-художню, поетично-мовленнєву підготовку майбутніх вихователів до роботи з найменшими громадянами країни, дітьми дошкільного віку.

Не можу не відзначити вияв належної наукової ерудиції дисерантки щодо дослідницького апарату дослідження та його ключових понять.

Реалізацію авторського спроектованого пошуку обраної проблеми відзеркалено в науковій новизні та практичній значущості дослідження, які є незаперечними. Після уважного прочитання дисертаційного дослідження О. В. Швець, дещо забігаючи вперед, впевнено і водночас із задоволенням констатую, що мета і завдання успішно вирішені, вони відповідають рівню кандидатської дисертації нового гатунку, в ній чітко прописано методологічні орієнтири дослідження, що дотепер цей аспект здебільшого був обов'язковою вимогою докторських дисертацій. У цьому відношенні можна вітати і дисерантку і її наукового керівника.

Завершуючи аналіз «Вступу» та загальної оцінки виконаної роботи, водночас виникає запитання: **чому в завданнях не передбачено визначення стрижневого поняття дослідження, як-от: «підготовленість майбутніх вихователів до використання поетичних творів у ХМД» та уточнення супутніх понять, які надалі розкрито в науковій новизні.**

I ще ремарка: в назві теми дисертації і подекуди в тексті доцільно використовувати термінологію відповідно вимог останніх державних документів, а саме – заклад дошкільної освіти, освітній заклад, освітній процес.

Відтепер зупинимося на аналізі змістового аспекту дослідження. У позитивному полі відзначу, що дисерантці вдалося досить ґрунтовно,

виважено, чітко, в логічній послідовності розкрити теоретичні позиції, що достеменно склали міцне підґрунтя подальшої експериментальної роботи.

Так, зміст першого розділу дещо інтригує кількістю позиціонованих понять у подвійному вимірі: з одного боку, - це «підготовка», «професійна підготовка», «професійно-педагогічна підготовка», «підготовленість», з іншого – «поетичний твір», «поетична мова», «поетичний слух», «поетичне слово» тощо у взаємозв'язку з ключовими поняттями – майбутні вихователі і ХМД. Виникає запитання: «Чи вдалося ж молодому науковцю достатньо повно їх прописати інплементовані поняття?» Відповідаю позитивно – так. На підставі прискіпливого критичного аналізу наявного наукового фонду, О. В. Швець висловлює своє бачення цих понять у площині дошкільної освіти дотично теми дослідження. Ця позиція дисерантки заслуговує на особливу позитивну оцінку, це, по суті, авторський внесок у термінологічний словник чи глосарій дошкільної галузі освіти. Не можна не відзначити і доречне ілюстрування теоретичних позицій рисунками, схемами, таблицями, які наочно маніфестують її наукову позицію.

Зазначу, що дослідниця обрала дещо нестандартний стиль студіювання і аналізу джерельної бази дослідження. Не можу не зазначити, що я вперше, як опонент, за наявності достатнього досвіду опонування зустрілася саме з таким маркуванням результатів аналізу наявних дисертаційних досліджень, який викликав у мене неоднозначне ставлення. На разі – більше позитивне. Чому? Намагання молодої дослідниці охопити все, що хоч «якимось боком» причетне до досліджуваного конструкту з різних наукових сфер (філософія, етика, психологія, культурологія, лінгвістика тощо) при цьому зі своїм критичним поглядом і прискіпливими зауваженнями, які авторка водночас використовує в позитиві як стартове підґрунтя для свого дослідження, які, за її словами, допомогли їй не тільки із визначенням ключових понять дослідження, а й з розробкою подального стратегічного напряму дослідження та його результату. Це без сумніву

схвально. Я вважаю це першими серйозними ознаками наукового підходу до опрацювання джерельної бази дослідження.

З іншого боку, надзвичайна захопленість авторки аналізом наявного наукового фонду спричинило і моє критичне зауваження: аналіз чинних програм, державних стандартів дошкільної освіти (БКДО), підручників, хрестоматій, збірок тощо, які маніфестовано на с. 60-64, не є науковим фондом, їм місце в іншому розділі дисертації, там де йдеться про висвітлення наявного стану досліджуваного конструкту.

У другому розділі номіновано модель, педагогічні умови, інтерпретовано методологічні орієнтири моделювання експериментальної роботи, позиціоновано «індивідуальну освітню траєкторію підготовки майбутніх бакалаврів до використання поетичних творів у процесі ХМД» (стор. 154), що також оцінююмо в позитиві.

Стрижневим у дослідженні є зазвичай третій розділ, який специфікує експериментальну платформу дослідження за виокремленими етапами, у межах яких інтерпретовано зміст роботи за 4 блоками, як-от: концептуальний, змістово-процесуальний, рефлексивно-оцінний та критеріальний.

Водночас ремарка до презентації змісту моделі: за логікою здійснення експериментальної роботи, критеріально-рівневий блок повинен передувати рефлексивно-оцінному, як це і було трансформовано авторкою в подальшому тексті роботи.

Шановні колеги, мені особливо імпонує методичний сервіс, а саме зміст експериментальної методики та педагогічно-методичного супроводу, розробленого О. В. Швець. Це і специфічний елективний курс, що представлено як варіативну дисципліну «Поетично-мовленнєвий тренінг», методичний посібник «Поетичні сходинки зростання», портфоліо з арсеналом поетичних творів від немовлячого до передшкільного віку, організація «Креативної студії» для студентів ЕГ, у процесі якої майбутні вихователі були занурені в активну творчу, креативну, художньо-

мовленнєву діяльність. Доказовими в цьому плані є інноваційні методи роботи зі студентами, як-от: скрайбінг, едьютеймент, нетворінг, слайд шоу, інтелектуальні карти тощо. Студенти виконували індивідуальні науково-дослідницькі завдання з поетичними творами: виготовляли лепбуки, бізіборди тощо.

На сторінках дисертації, немов «оживають» учасники експерименту, вони діють, створюють, оцінюють, продукують. Презентований у дисертації зміст експериментальної роботи увиразнює інноваційний характер дослідження, креативність розробленого методичного інструментарію.

Не викликають сумніву результати верифікації експериментального дослідження студентів ЕГ і КГ, доказовість і надійність яких перевірена методами математичної статистики (зокрема, за критерієм Пірсона) та практичними матеріалами, методичним інструментарієм, які позиціоновано у другому томі «Додатки».

Отже, мета, завдання, гіпотеза, педагогічні умови, модель вповні реалізовано. З теми дослідження опубліковано 24 наукові праці, з достатньо розгалуженою географією. Зміст автoreферату ідентичний змісту дисертації.

Водночас у кожному виконаному дослідженні опонент може побачити своє варіативне рішення наукової проблеми чи інше структурне оформлення роботи, які можуть бути дискусійними і не впливати на позитивне враження від дисертації та її результатів. Попри високу позитивну оцінку рецензованої дисертації, вона не позбавлена окремих недоречностей, що подекуди пояснюються, на мою думку, неуважністю в оформленні роботи, подекуди своєрідним авторським розумінням тих чи тих наукових позицій. Висловимо, крім тих, що зазначено в тексті, окремі свої міркування, запитання, побажання чи можливо дещо інше бачення окремих часткових положень дисертації.

1. Перше моє зауваження стосується спiввiдношення завдань, наукової новизни і змісту дисертації. Зазвичай презентація наукового апарату у «Вступі» та змісті дисертації повинна вiдповiдати певним вимогам, зокрема,

це стосується номінації мети, завдань і наукової новизни. У «Науковій новизні» повинно бути відображене найвагоміші авторські доробки і знахідки, про які йдеться в меті, завданнях і тексті дисертації. У рецензованій дисертації дещо порушено ці вимоги, з одного боку, збіднено завдання, а з іншого – наукову новизну. У Вас, шановна Оксано Вікторівно, зроблено значно більше, ніж занотовано в цих номінаціях: у завданнях відсутнє визначення основного ключового поняття дослідження та чинників, які Вами визначено досить вдало в тексті дисертації та автореферату і які відсутні у науковій новизні.

2. На стор. 110-112 Ви досліджуєте професійну спрямованість особистості за методиками Дж. Холланда та В. Ряховського, зокрема визначаєте типи особистості та типи темпераменту особистості майбутніх вихователів, хоча це не було визначено в завданнях. Виникає запитання: З якою метою було використано означені тести та як вони впливали на досліджувану діяльність майбутніх вихователів?

3. Цілком схвально ставлюся до визначених дослідницею критеріїв, показників та якісної характеристики рівнів. Водночас не можу погодитися з подвійною назвою рівнів, де, крім класичних (високий, достатній, задовільний, початковий) було презентовано іншу назву, тільки в дужках. Знову запитання: Чому тоді Ви не обмежились саме цими другими назвами. Напевне, тому, що вони не відбивають засвоєння студентами змістового аспекту всіх показників, за якими подають характеристику рівнів. Вважаю це данню моди і не підтримую подвійну назву рівнів.

4. Не можу не висловити своє ставлення (крім, звичайно, позитивного) до висвітлення методологічного аспекту дисертації кандидатського рівня. Безумовно, методологія потрібна, натомість тут не повинно бути схоластики, не можна розкрити достеменно 4-5 методологічних підходів у кандидатській дисертації, у докторській орієнтуються на 3-4 підходах, яким присвячують окремий розділ. У моделі дослідження у Вас, шановна Оксано

Володимирівно, зазначено 5 підходів, а в тексті дисертації ще 2 – системний та герменевтичний, усіх їх розкрито на 5 сторінках.

5. Останнє мое зауваження носить, так би мовити, інтегрований характер, оскільки стосується подекуди неуважності дисертантки в оформленні дисертаційного дослідження, як-от:

- в роботі помітні повторення окремих положень у різних розділах щодо бази дослідження та аналізу джерельної бази (§ 1.2, 2.2., 2.3., 2.4.);
- при описі змісту і завдань результативно-діагностувального етапу передбачено мету, цитую: «закріпити оцінюванально-етичну компетенцію майбутніх вихователів» (с. 189), яка не була задіяна в експерименті;
- на стор. 143 з'являється нова назва моделі – структурно-функціональна;
- подекуди наявні мовні, орфографічні, стилістичні оргіхи, слова-діалекти (базисний, варто, декілька, студенти-бакалаври), «суб’єкт-суб’єктні» зв’язки!!!, замість відносин, недоречне вживання прикметника «наступний» тощо.

Висловлені зауваження і пропозиції носять дискусійний характер і мое бачення окремих положень дисертації і аж ніяк не знижують загальну досить високу оцінку виконаного Оксаною Вікторівною дослідження.

Вважаю, що дисертаційне дослідження «Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності» містить нові науково обґрунтовані положення з підготовки майбутніх вихователів ДО, які збагатять як теорію дошкільної педагогіки та фахових методик, так і педагогіку вищої школи, його результати будуть затребувані безпосередньо практичною підготовкою майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Рецензована дисертація є самостійним завершеним дослідженням кандидатського рівня, яке відповідає вимогам «Порядку присудження

наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, що ставляється до кандидатських дисертацій, а її автор О. В. Швець заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

дійсний член НАПН України

А. М. Богуш

